

Els temors de Bolonya

El 45% dels universitaris catalans no acaben la carrera, i el sistema de beques actual, poc diferenciador, no funciona

- La reforma necessita pedagogia i discussió, però és una gran oportunitat de millorar la universitat

JOAQUIM COELLO*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 14.04.09

Hi ha hagut abundants valoracions dels fets que s'han generat com a conseqüència de les protestes i manifestacions contra el pla Bolonya. Justificadament, els rectors han argumentat la necessitat de mantenir l'ordre en els recintes universitaris i la normalitat de la vida acadèmica. S'ha explicat, també, raonadament i documentalment, que molts dels arguments anti-Bolonya són inexactituds: no és cert que augmentin els costos pels estudiants a les universitats públiques, ni ho és que es vulgui privatitzar la universitat pública, ni que els interessos universitaris estiguin subordinats a grups empresarials, etcètera.

Més enllà que grups universitaris antisistema --es a dir, com pitjor millor-- hagin aprofitat la situació de desencant de molts estudiants, el cert és que aquest hi és, encara que no és majoritari.

Bolonya és un nou sistema que divideix la carrera universitària en dos cicles: un primer grau generalista, i un segon, el màster, especialista. En aquest, a més, el professor s'acosta a l'alumne, amb menys pes relatiu de classes magistrals i més de tutories i pràctiques, i grups més reduïts, cosa que comporta una docència de més qualitat. Actualment, els

crèdits universitaris es mesuren per hores de classe; amb Bolonya, es mesuraran per hores de dedicació de l'alumne. La reducció que hi ha hagut a les universitats públiques catalanes del nombre d'alumnes per professor, de 14 a 10 del 2000 al 2007, permet emprendre aquest pla sense excessives dificultats.

El sistema permet fer una equivalència dels estudis a tots els estats europeus i, per tant, fa possible la lliure circulació de titulats i professionals sense necessitat d'estudis complementaris o convalidacions. No és un avantatge menor.

És un fet que les universitats públiques catalanes tenen un nivell d'eficàcia i eficiència de la docència que està a la banda baixa de la UE. Solament el 35% dels nostres alumnes es graduen en el temps reglat, i, de fet, únicament el 55% es gradua: és a dir, el 45% dels que comencen els seus estudis a la universitat no els acaben. Hi ha un gran esforç personal, social i econòmic que es perd amb benefici per a ningú. Si comparem la universitat pública catalana amb l'holandesa, com una altra representativa de la UE, amb nombre d'estudiants i una despesa per alumne similars, ens trobem que aquests percentatges d'èxit escolar holandès és un 40% superior al nostre.

AQUESTA MANCA d'eficiència té moltes causes. La forma de governar el finançament públic --més que el volum-- és una d'elles, però també ho és el grau de llibertat per establir el propi itinerari acadèmic per a cada estudiant, és a dir, poder cursar assignatures no en l'ordre definit al pla d'estudis, sinó en el que cada alumne tria. Això, que és lògic a nivell de màsters, no ho és en els primers anys de vida universitària, perquè la manca de determinats coneixements bàsics i genèrics impedeix estudiar

amb aprofitament d'assignatures per les quals aquests continguts són necessaris.

A la universitat pública catalana, el percentatge d'estudiants matriculats en cursos no complerts és de més del 60%, i això es deu al fracàs escolar (es repeteixen assignatures suspeses), però, sobretot, a la necessitat de compatibilitzar estudis i feina per raons econòmiques. El sistema actual de beques és poc diferenciador per renda familiar i rendiment acadèmic de l'estudiant, i tothom paga el mateix per matrícula: al voltant del 15-20% del cost del servei rebut. És cert que el pla Bolonya demanarà una dedicació més exclusiva de l'estudiant, especialment en el grau, i això reduirà el fracàs escolar, però també dificultarà més simultaniejar estudis i feina.

Des del final de la dictadura i després de més de 30 anys de democràcia, el nivell de vida ha augmentat de manera significativa, però la diferència de renda entre les bandes altes i baixes de la població, que mesura l'índex de Gini, no ha variat prou: no hem guanyat en cohesió, i avui una part dels joves tenen dificultats per estudiar, trobar feina, pagar-se un habitatge i, en definitiva, viure del propi treball. És significatiu constatar que aquesta diferència de rendes altes i baixes s'ha reduït en general als països de la Unió Europea, però ha crescut als Estats Units per les polítiques conservadores dels anys 70 i 80. És aquesta constatació la que, en part, crea rebuig que es transforma a vegades en protesta, com ha passat fa dos anys a França i recentment a Grècia, per raons no idèntiques però sí similars.

SERIA LÒGIC, per tant, esperar que el pla Bolonya portés a una modificació del sistema de beques amb la inversió de més recursos, però

també augmentant el cost de la matrícula i transformant aquest major ingrés en ajuts directes als estudiants amb bon rendiment i renda baixa: això suposaria matrícules més cares per als estudiants amb rendes altes i/o baix rendiment acadèmic, és a dir, faria que el sistema fos menys igualitari i socialment més just.

Bolonya necessita grans dosis de discussió i pedagogia perquè s'entenguin els canvis que introdueix, però és una gran oportunitat per millorar l'eficàcia de la docència universitària. No és un problema, és una oportunitat, i no podem perdre-la.

* President del Consell Social de la Universitat de Barcelona.